

Byla C-434/19**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2019 m. birželio 5 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Corte suprema di cassazione (Italija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. sausio 21 d.

Pareiškėja pagrindinėje byloje ir priešpriešinio kasacinio skundo pateikėja:

Poste Italiane SpA

Atsakovė pagrindinėje byloje ir kasacinio skundo pateikėja:

Riscossione Sicilia SpA - Agente riscossione per la provincia di Palermo e delle altre provincie siciliane (Palermo provincijos ir kitų Sicilijos provincijų mokesčių rinkimo agentė)

Pagrindinės bylos dalykas

Pareiga mokėti mokesčių (komisinį atlygį) *Poste Italiane spa* už einamosios pašto sąskaitos, į kurią pervedamos savivaldybių nekilnojamojo turto mokesčio (toliau – ICI) mokėtojų įmokos, valdymo paslaugą – Savivaldybės vardu mokesčius renkančio koncesininko (tarpininko) pareiga atidaryti tokią einamąją sąskaitą ICI įmokoms surinkti – Išskirtinė įstaigos *Poste Italiane*, vėliau *Poste Italiane spa* padėtis (teisinis monopolis) – Sąjungos teisės pažeidimas – Valstybės pagalba – Vienašalis komisinio atlygio nustatymas – Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi – Teisingumo Teismui pateiktas Kasacinio teismo prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas vadovaujantis SESV 267 straipsniu

Prejudiciniai klausimai

1. Ar SESV 14 straipsniui (pradžioje – Sutarties 7D straipsniui, vėliau – EB sutarties 16 straipsniui) ir SESV 106 straipsnio 2 daliai (pradžioje – Sutarties 90 straipsniui, vėliau – EB sutarties 86 straipsnio 2 daliai) bei įtraukimui į visuotinės ekonominės svarbos paslaugų (VESP) grupę prieštarauja tokia teisės norma, kokia nustatyta Įstatyminio dekreto Nr. 504/1992 10 straipsnio 3 dalyje ir Įstatymo Nr. 662/1996 2 straipsnio 18–20 dalyse, kuria remiantis nustatoma ir išlaikoma – net ir po to, kai *Poste Italiane s.p.a.* teiktos „pašto banko“ paslaugos buvo privatizuotos – *Poste Italiane s.p.a.* išimtinė teisė vykdyti veiklą (teisėtas monopolis), susijusią su vietinio (ICI) mokesčio įmokų rinkimui skirtos einamosios pašto sąskaitos paslaugos valdymu, turint omenyje nacionalinės teisės aktų, susijusių su mokesčių surinkimu, pasikeitimus, dėl kurių, bent jau nuo 1997 m., mokesčių mokėtojams ir vietos mokesčius nustatančioms institucijoms leidžiama laisvai naudotis bankų sistemos mokesčių (įskaitant vietinius) mokėjimo ir surinkimo mechanizmais?
2. Jeigu atsakant į pirmąjį klausimą teisės aktais įtvirtinto monopolio nustatymas būtų pripažintas atitinkančiu VESP reikalavimus, ar SESV 106 straipsnio 2 daliai (iš pradžių – Sutarties 90 straipsnis, vėliau – EB sutarties 86 straipsnio 2 dalis) ir SESV 107 straipsnio 1 daliai (iš pradžių – Sutarties 92 straipsnis, vėliau – EB sutarties 87 straipsnis), remiantis Teisingumo Teismo pateiktu šių normų išaiškinimu, kuriame būtų nurodyti kriterijai, kuriais remiantis būtų galima atskirti teisėtą priemonę, kuria atlyginama už viešosios paslaugos teikimą, nuo neteisėtos valstybės pagalbos (2003 m. liepos 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Altmark Trans GmbH ir Regierungspräsidium Magdeburg / Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, C-280/00), prieštarauja teisės norma, įtvirtinta *Decreto legislativo n. 504/1992* (Įstatyminis dekretas Nr. 504/1992) 10 straipsnio 3 dalyje, *Legge n. 662/1996* (Įstatymas Nr. 662/1996) 2 straipsnio 18–20 dalyse ir *Decreto del Presidente della Repubblica n. 144/2001* (Prezidento dekretas Nr. 144/2001) 3 straipsnio 1 dalies nuostatose, pagal kurią *Poste Italiane s.p.a.* suteiktas įgaliojimas vienašališkai nustatyti komisinį mokestį, koncesininko (tarpininko) mokėtiną už kiekvieną koncesininko (tarpininko) vardu atidarytoje einamojoje pašto sąskaitoje įvykdytą valdymo operaciją, atsižvelgiant į tai, kad *Poste Italiane s.p.a.* valdybos sprendimu Nr. 57/1996 buvo nustatyta, kad nuo 1997 m. balandžio 1 d. iki 2001 m. gegužės 31 d. šis mokestis sudaro 100 lirų, o nuo 2001 m. birželio 1 d. – 0,23 EUR?
3. Ar SESV 102 straipsnio pirmai pastraipai (iš pradžių – Sutarties 86 straipsnis, vėliau – EB sutarties 82 straipsnio 1 dalis), kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas (žr. 1991 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimą *GB Inno BM*, C-18/88; 1998 m. birželio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Chemische Afvaistoffen Dusseldorp BV*, C-203/96; 2001 m. gegužės 17 d. Sprendimą *TNT TRACO s.p.a.*, C-340/99)

prieštarauja toks reglamentavimas, kaip antai įtvirtintas Įstatymo Nr. 662/1996 2 straipsnio 18–20 dalyse, Prezidento dekreto Nr. 144/2001 3 straipsnio 1 dalyje ir Įstatyminio dekreto Nr. 504/1992 10 straipsnio 3 dalies nuostatose, pagal kurį koncesioninkas (tarpininkas) būtinai privalo mokėti *Poste Italiane s.p.a.* vienašališkai nustatytą ir (arba) kintantį komisinį mokesį, nes priešingu atveju neįvykdytų Įstatyminio dekreto Nr. 504/1992 10 straipsnio 3 dalyje nustatytos pareigos bei vietos mokesčių administratoriaus atžvilgiu prisiimtą pareigą rinkti ICI?

Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija, kuriomis remiamasi

SESV: 14 straipsnis, 102 straipsnio pirma pastraipa, 106 straipsnio 2 dalis, 107 straipsnio 1 dalis ir 108 straipsnis

1991 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-18/88; 1998 m. birželio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-203/96; 2001 m. gegužės 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-340/99; 2003 m. liepos 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas byloje C-280/00.

Nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis remiamasi

1992 m. gruodžio 30 d. *Decreto legislativo n. 504* (Įstatyminis dekretas Nr. 504) 10 straipsnio 3 dalis,

1996 m. gruodžio 23 d. *Legge n. 662* (Įstatymas Nr. 662) 2 straipsnio 18–20 dalys,

2001 m. kovo 14 d. Prezidento dekreto Nr. 144 3 straipsnio 1 dalis ir

kitos prireikus santraukoje minimos nuostatos.

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso apibūdinimas

- 1 *Poste Italiane SpA* yra privati bendrovė, kurios didžiąją akcijų dalį valdo valstybė ir kuri įsteigta pradžioje pertvarkius *Amministrazione autonoma delle Poste e delle Telecomunicazioni* (Savarankiška pašto ir telekomunikacijų administracija) į valstybinę biudžetinę įstaigą *Poste Italiane*, o vėliau, vadovaujantis Dekretu įstatymu 487/93 – iš pašto įstaigos į akcinę bendrovę. Tęsiant privatizaciją, jos teiktinos paslaugos ir vykdytina veikla kaskart būdavo nustatomos atskirai. Pagal Įstatymo 662/96 2 straipsnio 19 dalies formuluotę („Pašto ir mokėjimo paslaugas, kurių monopolis nėra aiškiai nustatytas galiojančiuose teisės aktuose, Italijos pašto įstaiga ir kiti veiklos vykdytojai teikia laisvos konkurencijos sąlygomis <...>“) aiškėja, kad teisė teikti kitas paslaugas vis dėlto buvo suteikta tik Italijos pašto įstaigai, todėl jų buhalterinė apskaita turėjo būti vykdoma atskirai (Įstatymo 662/96 2 straipsnio 20 dalis).

- 2 Pertvarkant teritorinių institucijų finansavimą, Įstatyminio dekreto Nr. 504/92 10 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kad vienintelis ICI mokėjimo būdas yra „tiesioginis mokėjimas koncesininkui, kurio apygardai priskirta savivaldybė[, kurioje yra apmokestinamasis nekilnojamojo turto objektas]“, arba mokėjimas „į specialią einamąją pašto sąskaitą, atidarytą to koncesininko vardu“. Taigi koncesininkas privalėjo atsidaryti einamąją pašto sąskaitą, kad galėtų vykdyti mokesčių administratoriaus atžvilgiu prisiimtą pareigą.
- 3 Minėtas įpareigojimas, nustatytas ICI rinkimo tikslais, nebuvo panaikintas įvykdžius su mokesčių rinkimo tvarka susijusių teisės aktų reformas (Finansų ministro dekretas Nr. 567/93, Įstatyminis dekretas Nr. 241/97, Įstatyminis dekretas Nr. 300/99, Įstatyminis dekretas Nr. 446/97), kuriomis siekta nustatyti naujus mokesčių ir rinkliavų, įskaitant vietinius, mokėjimo būdus (neatšaukiamą įgaliojimą bankams, mokėjimą savivaldybių kasose ar pervedimą į savivaldybių išdo sąskaitas). Tikslai 2011 m. buvo aiškiai pripažinta, kad vietinius mokesčius renkantis koncesininkas (tarpininkas) turi teisę atsidaryti tikslai vieną einamąją banko sąskaitą, o ne vieną pašto sąskaitą (Dekretas įstatymas 70/2011).
- 4 Kaip ir teiktinos paslaugos bei vykdytina veikla, pašto ir mokėjimo paslaugų įkainių nustatymo kriterijai taip pat buvo pakeisti privatizuojant *Amministrazione delle Poste*: uždrausta teikti nemokamas paslaugas viešojo administravimo institucijų ir viešųjų įstaigų vardu (Prezidento dekretas Nr. 256/89), apribotas konsultavimasis su kompetentingais ministrais (Prezidento dekretas 256/89, Dekretas įstatymas 487/93), panaikinti „bet kokie su įkainiais susiję įpareigojimai ar socialiniai įpareigojimai <...> ir visų formų lengvatiniai tarifai“ konkurencijos sąlygomis teikiamų paslaugų atžvilgiu, siekiant nuo 1997 m. balandžio 1 d. atsižvelgti į „klientų poreikių ir paklausos ypatumus, taip pat į <...> eismo srautus“ (Įstatymo 662/96 2 straipsnio 20 dalis), pradėti taikyti komisiniai mokesčiai banko sąskaitos turėtojams (Įstatymo 662/96 2 straipsnio 18 dalis). Konkrečiai kalbant, buvo nustatytas komisinis mokestis už kiekvieną einamosios pašto sąskaitos valdymo operaciją, susijusią su mokesčių rinkimo paslaugos teikimo tarpininkais (Valdybos nutarimas dėl tarifų Nr. 57/96). Galiausiai, įsigaliojus Prezidento dekretui Nr. 144/2001, „sutarčių sudarymo pagal Civilinio kodekso ir specialių įstatymų nuostatas“ (3 straipsnio 1 dalis) tvarka buvo pradėta taikyti ir santykiams su klientais, taip pat ne tik banko, bet ir pašto einamosioms sąskaitoms.
- 5 Bylos šalys – *Poste Italiane SpA* ir *Riscossione Sicilia spa* – Palermo provincijos ir kitų Sicilijos provincijų mokesčių rinkimo agentė – nesutaria dėl pareigos mokėti minėtą komisinį mokestį už 1997–2011 m. laikotarpį. Apeliaciniai teismai, iš dalies pakeisdami pirmosios instancijos teismo sprendimą, pripažino Italijos *Poste Italiane* teisę taikyti tokį mokestį, tačiau nusprendė, kad jį galima įrodyti tik laikotarpiu po 2001 m. birželio 1 d. Šiuo metu bylą nagrinėja *Corte di Cassazione* (Kasacinis teismas).

Esminiai pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 *Riscossione Sicilia* teigia, kad neteisėta rinkti mokestį už paslaugą, kuri yra privaloma pagal teisės aktus. Reikalavimu atsidaryti einamąją pašto sąskaitą ICI rinkti sukuriamas teisinis *Poste Italiane* monopolis, nes, vienašališkai nustatydamas visas sutarties sąlygas, įskaitant komisinį mokestį, ji įgyja dominuojančią padėtį ir nepagrįstą pranašumą prieš kitus ūkio subjektus, nes iš tikrųjų neteikia viešųjų paslaugų, už kurias būtų galima jai teisėtai mokėti atlygį. Tokia valstybės pagalba *Poste Italiane*, apie kurią nebuvo pranešta Komisijai, yra draudžiama pagal SESV 107 ir 108 straipsnius arba, papildomai, pagal SESV 102 ir 106 straipsnius bei ES sutarties 4 straipsnį.
- 7 Apibendrinant, *Poste Italiane* nurodo, kad: 1) net jei pašto einamosios sąskaitos paslauga teikiama teisinio monopolio sąlygomis, ji negali būti nemokama; 2) koncesininkas bet kuriuo atveju galėjo perkelti su privalomu sąskaitos atidarymu susijusią naštą savivaldybėms; 3) nustatant atlygį, buvo laikomasi lygybės ir vienodo požiūrio į koncesininkus kriterijų bei, bet kuriuo atveju, *Bancoposta* (Pašto banko) ekonominės veiklos sąlygų apraše nustatytų tarifų ir 4) tuose pačiuose mokesčių srities teisės aktuose, dėl kurių vyksta ginčas, buvo numatytos alternatyvios mokėjimo formos (visų pirma tiesioginio pervedimo koncesininkui galimybė).

Trumpas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 8 *Corte di Cassazione* jungtinė kolegija neseniai pateikė nuomonę apie pareigą mokėti komisinį mokestį, pažymėdama, kad nėra nuostatų, kuriose būtų nurodyta, jog ICI rinkimui skirtos einamosios pašto sąskaitos valdymo paslauga turi būti teikiama nemokamai, taigi ši paslauga teikiama už atlygį ir apmokestinama taip pat, kaip ir laisvos konkurencijos sąlygomis valdoma einamosios sąskaitos paslauga. Išimtinė *Poste Italiane* teisė vykdyti šią veiklą grindžiama siekiu kuo labiau padidinti pajamų surinkimą įsteigiant kuo daugiau pašto skyrių, kurie būtų lengvai pasiekiami visoje teritorijoje. Tačiau ši kolegija, turėdama omenyje 2011 m. atsiradusią galimybę pasirinkti banko sistemą, abejoja *Poste Italiane* teisės aktuose įtvirtinto teisinio monopolio teisėtumu ir kelia klausimą, ar tai veikiau nėra valstybės pagalba, apie kurią nebuvo pranešta.
- 9 Tokią prielaidą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro išnagrinėjęs: 1) sutartinio pobūdžio santykius tarp savivaldybės kaip mokesčių administratoriaus ir mokesčių rinkimo koncesininko (tarpininko), kurių objektas yra į mokesčių rinkimą orientuota ekonominė veikla, kurią galima apibūdinti kaip visuotinės ekonominės svarbos paslaugą (VESP), apibrėžtą SESV 106 straipsnio 2 dalyje, ir 2) privatų su einamosios pašto sąskaitos valdymu susijusių koncesininko ir *Poste Italiane* santykių pobūdį, grindžiamą Įstatyminio dekreto Nr. 504/1992 10 straipsnio 3 dalimi.
- 10 Pastarieji santykiai skiriasi nuo *Poste Italiane* einamosios sąskaitos valdymo santykių su kitais klientais tiksliai galimybe pasirinkti kontrahentą, nes teisės

aktuose įtvirtintas monopolininkas privalo sudaryti sutartį su to pageidaujančiu subjektu (Civilinio kodekso 2597 straipsnis). Tačiau *Poste Italiane* su mokesčius nustatančia savivaldybe neužmezga jokių įpareigojančių santykių, kurie būtų reglamentuojami pagal viešosios ar privatinės teisės normas. Todėl išimtinė teisė vykdyti veiklą, kurios negali vykdyti kiti šiame sektoriuje veikiantys ūkio subjektai (bankai, kurie irgi teikia einamosios sąskaitos paslaugas), yra suderinama su ES teise tik tiek, kiek *Poste Italiane* teikiama paslauga yra visuotinės ekonominės svarbos paslauga, t. y. tik tuo atveju, jei *Poste Italiane* yra pavesta vykdyti „specialią užduotį“, kaip ji suprantama pagal SESV 14 ir 106 straipsnius.

- 11 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl *Poste Italiane* padėties teisėtumo ir jis pažymi, kad, pirma, nėra patvirtinta jokia nuostata, analogiška ICI taikomai Įstatyminio dekreto Nr. 504/92 10 straipsnio 3 dalies nuostatai dėl vietinių mokesčių rinkimo tvarkos, ir, antra, nuo 1997 m., priešingai, leidžiama mokesčius, įskaitant vietinius, rinkti naudojantis bankų sistema.
- 12 Vis dėlto jeigu einamosios pašto sąskaitos, skirtos ICI rinkimui, teikimo paslaugos teisėtas monopolis būtų priskirtas VESP kategorijai, iškiltų dar vienas klausimas: ar monopoliją turinčiai bendrovei teisėtai suteikti įgaliojimai vienašališkai nustatyti koncesininko mokėtiną komisinį mokestį? Visų pirma, komisinis mokestis nebūtų nustatomas aiškiai ir skaidriai, neviršijant to, kas būtina, ir būtų grindžiamas tinkamai valdomos vidutinės įmonės sąnaudomis ir pelnu, kaip reikalaujama neskelbiant konkurso procedūros. Antra, teisėtas monopolininkas bet kuriuo atveju piktnaudžiautų dominuojančia padėtimi, nes koncesininkas (tarpininkas) negali atsisakyti sutarties, nes tokiu atveju būtų pripažinta, kad jis nevykdo įsipareigojimų vietinei perkančiajai organizacijai (kontrahentei).